

A traumás gyermek perioperatív ellátása

Dr. Szabó Péter

Traumás sérülés

- Gyermekkorban a mortalitás legfőbb oka
- craniocervikális trauma – halál leggyakoribb oka
- hemorrhagiás shock – leggyakoribb kezelhető halálok
- Damage control resuscitation (DCR) – management stratégia

Letális triász

- hypothermia
- acidózis
- coagulopathia

Damage control

DCR:

- azonnali vérzés kontroll,
- kristalloidok korlátozott használata,
- melegített vérkészítmények korai alkalmazása,
- masszív transzfúziós protokollok,
- permisszív hypotensio,
- faktorkészítmények használata,
- damage control surgery

gyermekkorban kevés bizonyíték, felnőttekre vonatkozó adatok

Kulcsponatok

- vérzés kontroll, intravénás vagy intraosseális kanül
- melegített krisztalloid infúziók megfontolt alkalmazása (10-40 ml/kg) és vérkészítmények korai használata
- acidózis és hypothermia elkerülése/kezelése – szoros testhőmérséklet kontroll, külső melegítő eszközök, meleg infúziók
- masszív transzfúziós protokollok – az egyes vérkészítmények ideális aránya még nem tisztázott (1:1:1?)
- tranexámsav

Folyadékbevitel

Vénás út – 18G, ha lehetséges. Nehézség esetén intraosseális kanül a késlekedés elkerülésére.

Rapid infúziós eszközök - melegítik is a folyadékot.

Krisztalloid infúziók:

- az ideális folyadékmennyiség még kérdéses.
- Felnőtt ajánlások: kevés krisztalloid, korai vvt-koncentrátum adás

Folyadékbevitel

Nagy mennyiségű folyadék => hemodilúció => rontja a coagulopathiát és az acidózist => szöveti ödéma, illetve károsodás

- ATLS: 1l kristalloid a vvt előtt; 3x20ml/ttkg – gyerek traumánál (??)
- PALS: 60 ml/ttkg hypovolaemiás shockban (???)
- PALS 2015-ös update: azonnali transzfúzió vagy 10 ml/ttkg infúzió

Kevés gyerekekre vonatkozó bizonyíték

Folyadékbevitel

- Több krisztalloid => hosszabb lélegeztetés, intenzív osztályos és kórházi tartózkodás
- 24 óra alatt: 150 ml/ttkg -nál több vagy 50 ml/ttkg -nál kevesebb folyadékbevitel => magasabb mortalitás!
- 60ml/ttg/24h -nál több krisztalloid => hosszabb lélegeztetési igény, kórházi tartózkodás
- További kutatások szükségesek – kor és sérülésfüggő folyadékbevitel
- Óvatos krisztalloid reszuszcitáció (10-40 ml/ttkg), ha az állapotuk nem javul, vérkészítmények korai alkalmazása szükséges

Vérzés kontroll

Sebészi vagy nem-sebészi módon – alapvető fontosságú!

Mechanikus módszerek – prehospitális ellátás része

1000-2000 embert mentettek meg Irakban és Afganisztánban

Masszív transzfúzió

Masszív transzfúzió: bármilyen vérkészítményből 40 ml/ttkg (gyerekeknél kb. a keringő vérmennyiség fele) transzfúziója 24 órán belül (Neff et al. 2015) – magasabb a korai és a késői halálozás rizikója

- Hemostasis reszuszcitációja – hemorrhagiás shock kezelése
- vvt, plazma és trombocita balanszírozott transzfúziója
- 1:1:1 arány, hemodilúció és coagulopathia elkerülésére

Masszív transfúzió

- Masszív transfúziós protollok korai alkalmazása – jobb kimenetel
- Transzfúziós arány hatása a kimenetelre továbbra is kérdéses – magas plazma-vvt arány előnyösebb?
- Trauma indukálta coagulopathia – szöveti sérülés, shock váltja ki, hypothermia, acidosis, hemodilúció rontja
- Több vizsgálat szerint gyermekeknél az 1:1:1 transfúziós arány nem bizonyult előnyösebbnek
- Agresszív plazma transfúzió – magasabb mortalitás? (Edwards et al.)

Masszív transzfúzió

Korlátozottan értékelhető, időnként ellentmondó adatok (felnőttek ↔ gyerekek)

Összefoglalva: masszív transzfúziós protokoll szükséges; egyensúlyra kell törekedni az egyes vérkészítmények tekintetében, de az 1:1:1 arányt egyelőre nem támogatja elég bizonyíték.

További vizsgálatok szükségesek.

Tranexámsav

TXA: antifibrinolitikus szer, reverzibilisen kötődik a plazminogénhez, megakadályozza a fibrinogén degradációját, elősegíti az alvadék stabilitását; erős bizonyítékok ajánlják használatát, korai használata csökkenti a mortalitást.

- Sokkal kevesebb adat van használatáról gyermekeknél – többnyire gerinc-, koponya- és szívműtéteknél.
- Kevesebbszer használják gyermekeknél, mint felnőttekben; kisebb mortalitás a trombembóliás események szignifikáns növekedése nélkül
- TXA – jobb neurológiai kimenetel nagy volumenű transzfúzió esetén
- Előnyök minimális költség és kockázat árán
- Bár nincs még elegendő adat, illetve bizonyíték, korai használata mindenképpen megfontolandó, főleg a nagyobb gyerekeknél.

Permisszív hypotensio

Haemorrhagiás shock – intravénás folyadékpótlásnál romló állapot

- Hemodilúció, coagulopathia, alvadék destabilizáció a magas hidrosztatikus nyomás által
- permisszív hypotensio – elfogadható mértékű hypotensio akár szöveti ischaemiával a sebészi vérzéskontroll eléréséig
- A legtöbb előnye speciális kórállapotokban van, pl. artériás vérzés
- Ellentmondásos, nem javasolható koponyasérülteknél

Permisszív hypotensio

- Gyermeknél nincs bizonyíték az előnyeire
- Fiziológiai különbségek: vérnyomás tartása szívfrekvencia emelésével, vazokonstriktió
- Hypotensio: shock késői jele, kritikus, nehezen kompenzálható állapot
- Nem javasolható bizonyíték hiányában, különösen kisebb gyerekeknél
- Nagyobb gyerekeknél ez változhat a későbbiekben (felnőttekhez hasonló fiziológia)

Viszkoelasztikus tesztek

ROTEM (rotational thromboelastometry), TAG (thromboelastography)

- Funkcionális tesztek, gyors információt biztosítanak a coagulopathiáról, segítségével jól vezethető a hemosztatikus reszuszcitáció
- A rutin alvadási tesztekhez képest jobbak a korai coagulopathia felismerésében, jelzik a masszív transfúzió szükségességét
- Balesetben sérült gyermekeknél is hasznos információt nyújt életmentő beavatkozások szükségességéről, prediktív értéke van a mortalitás szempontjából
- Az INR prognosztikus a mortalitás szempontjából, de nem diagnosztikus a coagulopathia szempontjából – nem lehet klinikai elérendő cél

Traumás agysérülés

- Nyílt vagy zárt (a dura sérülése szerint)
- A gyermekek koponyacsontja vékonyabb, gyakoribb az áthatoló sérülés – sokszor banális külsérelmi nyom
- Halálozás oka: szignifikáns neuronális károsodás, masszív vérzés, agytörzsi sérülés, gerincsérülés, stb.
- Gyermekeknek relatíve nagyobb a feje – az intracranialis vérzés hypotensiót is okozhat
- Szúrt sérüléseknél jobb a kimenetel, mint a lött sérüléseknél
- A mortalitás lött sérüléseknél is kisebb, mint a felnőtteknél – neurológiai plaszticitás, erős fejlődési potenciál

Kezdeti ellátás

- GCS – előre jelzi a prognózist
- megfelelő vénabiztosítás, fizikális, neurológiai és radiológiai (CT) vizsgálatok,
- Sebészi döntés – túlélési esélyek
- A rossz kimenetel statisztikailag szignifikáns prediktorai a kétoldali nem reagáló pupillák, mély nukleáris sérülés, transzventrikuláris lövési sérülés, két agyféltekét érintő sérülés, systoles vérnyomás < 100 Hgmm, anaemia (htc $< 30\%$), GCS: < 5 .

DE:

ICP > 30 , INR $> 1,5$, középvonala eltolódása nem jelezte előre a halálozást (más study-k ellenkező eredményre jutottak...)

(DeCuyper et al.)

Elsődleges felmérés, légút, nyaki gerinc

- GCS < 9-nél azonnali intubáció – súlyos agysérülés, agyödéma, centrális apnoe magas valószínűsége
- GCS < 8-nál általában rossz kimenetelt vetít előre felnőtteknél, ez gyerekeknél nem feltétlenül igaz
- Nyaki gerinc sérülés 1-2%-ban fordul elő, de ki kell zárni!
Előfordulhat esés következtében, esetleg a fejsérüléstől függetlenül is.

Az elsődleges ellátás után ismételt részletes fizikális és neurológiai vizsgálatokra van szükség, keresni kell extracraniális sérüléseket!

Transzfúzió

Az áthatoló koponyasérülés könnyen jár masszív, akár azonnali halált okozó vérzéssel.

- Külső- és belső vérzés, rossz kimenetel, magas kórházon belüli mortalitás
- Htc < 30%: mortalitás szignifikáns prediktora
- Áthatoló agysérülés → sérült sejtekből többféle faktor szabadul fel (pl. tromboplasztin) → coagulopathia
- Alvadás korai monitorozása és korrekciója szükséges
- Nagy átmérőjű kanült szükséges biztosítani, akkor is, ha nem látható nagy volumenű vérzés
- Masszív transzfúziós protokoll!
- Tranexamsav

Képkalkotó vizsgálatok

Késedelem nélkül el kell végezni őket – sebészi döntés, prognózis!

- CT (kontrasztanyag nélkül) az elsődlegesen elvégzendő vizsgálat
- MR nem javasolt – esetleges idegen test → további károsodás

Sebészi ellátás

- Különbözik nyílt és zárt sérülésnél
- Célok: idegen test eltávolítása, vérzés kontroll, hematóma evakuáció, sebtisztítás, dura zárása, infekció megelőzése, agyödéma csökkentése.
- Egyszerű sebellátástól a craniotomia/craniectomiáig terjedhet a sebészi ellátás spektruma
- Ajánlatos a sérüléstől számított 3 órán belül elvégezni a fertőzés és tályogképződés megelőzésére

Aneszteziológiai ellátás

Hemodinamikai instabilitás kezelése, másodlagos agyi károsodás megelőzése

- Cerebrális perfúziós nyomás (CPP)
- Hajlamosabbak a hypotensiora, hypovolaemiára és a súlyos vérzésre
- Gyerekgyógyászati ajánlások szerint a CPP-t 40-50 Hgmm között kell tartani (életkor függvényében)
- Rövid hipotenzív időszakok is kedvezőtlenül befolyásolják a kimenetelt!

Aneszteziológiai ellátás

Az alacsony CCP általában magas ICP-t jelent, de nem feltétlenül hypotensiot.

Cél-CCP életkor szerint:

- 0 – 5 év > 40 Hgmm,
- 6 – 17 év > 50 Hgmm

Javult a túlélés, ha elérték a célértékeket.

- ICP monitorozása szükséges; a magas nyomás rossz kimenetellel társul
- A kezdeti ICP > 30 Hgmm 100% mortalitással járt (Bandt et al.)
- 20 Hgmm-nél csökkenteni kell az ICP-t.
- A hypotensio kerülendő – cerebrális ischaemia
- hypertensio – vérzés!

Lélegeztetés, oxigenizáció

- Nyílt koponyasérülésnél nem szükséges a hyperventilláció
- Előnyösebb normocarbiára törekedni – agyi vazokonstrikció elkerülése, szöveti oxigenizáció javítása
- Az optimális PaO₂ vitatott
- Hyperoxia előnyös és káros voltát egyaránt leírták – óvatosság ajánlott
- Magasabb agyi metabolizmus, oxigénfogyasztás => A felnőtteknél ajánlott alsó határ (60 Hgmm) gyerekeknél nem javasolható
- További vizsgálatokig 90 – 150 Hgmm közötti PaO₂ tűnik elfogadhatónak

Folyadékterápia, hyperosmolaris terápia

- A vér-agy gát sérülése miatt a folyadék fajtája befolyásolhatja az agyödéma kialakulását és ezáltal a neurológiai kimenetelt.
- Az intravénás folyadékok ozmolalitása határozza meg az agyödéma kialakulásának pathogenesisét.
- A sóoldat vs albumin study magasabb mortalitást mutatott koponya sérülteknél!
- Hyperozmoláris terápia – elégtelen bizonyítékok

Görcsrohamok megelőzése

- A görcsrohamok aránya magasabb áthatoló sérüléseknél, mint tompa sérüléseknél.
- A korai poszttraumás görcsrohamok gyakoribbak gyerekeknél, de nem járnak együtt rosszabb kimenetellel.
- Nonkonvulzív rohamok és status epilepticus a traumás agysérültek 50%-ban is előfordulhatnak – észrevétlen maradhat, ha nincs folyamatos EEG-monitorozás
- Ajánlott a korai antikonvulzív kezelés, a görcsöket agresszíven kell kezelni.

Antibiotikus profilaxis

- Nyílt traumás agysérülés után gyermekeknél nagyobb a fertőzés veszélye (40%), magasabb morbiditás és mortalitás
- Kontaminált idegen testek, bőr, haj, csont darabkák az agy közelében
- Nagyobb rizikó: liquor szivárgás, sinus sérülés, transventriculáris sérülés,
- Lehető leghamarabb széles spektrumú antibiotikus profilaxis szükséges, 6 hétig folytatandó

Anesztéziai technika

Az egyes ágensek hemodinamikai, cerebrális autoregulációra és agyi metabolikus rátára, oxigénfogyasztásra gyakorolt hatása határozza meg használatukat.

Inhalációs vs. intravénás anesztézia – hiányoznak a döntő bizonyítékok, mindkettő elfogadható.

Posztoperatív ellátás

Vércukor, testhőmérséklet kontroll, elektrolit egyensúly, alvadási zavarok rendezése, táplálás, etc.

Korai posztoperatív CT-angiográfia → érsérülés, traumás aneurysma kizárására

Köszönöm a figyelmet!

Források:

- Gilley M, Beno S. Damage control resuscitation in pediatric trauma. *Curr Opin Pediatr* 2018, 30:338–343
- Drucker NA , Wang SK, Newton C. Pediatric trauma-related coagulopathy: balanced resuscitation, goal-directed therapy and viscoelastic assays. *Seminars in Pediatric Surgery* 28 (2019): 61–66
- Mikhael M, Frost E, Cristancho M. Perioperative care for pediatric patients with penetrating brain injury: a review. *J Neurosurg Anesthesiol* 2018;30:290–298